

рівень готовності до школи (фізичної, соціальної, психологічної); стан здоров'я; психологічні особливості (слабкий тип нервової системи, підвищена сензитивність, надмірна збудженість); особливості розвитку (несформованість емоційно-вольові сфери, слабка саморегуляція поведінки). Найбільш визначальними для педагогів показниками адаптованості п'ятикласників до навчання у середній школі є: позитивний емоційний стан учня; позитивне ставлення до навчання; прагнення покращити свої навчальні досягнення, самостійність виконання завдань; активність, відповідальність; ефективна взаємодія у шкільному колективі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Донцов А.И. Вопросы адаптации пятиклассников / А.И. Донцов, Г.М. Белокрылова // Вопросы психологии. – 2012. – № 2. – С. 42–50.
2. Кузнецов П.С. Концепция социальной адаптации / П.С. Кузнецов. – Саратов: Изд-во Саратов. гос. у-та, 2000. – 200 с.
3. Сабанадзе І.О. Соціально-психологічні фактори дезадаптивності та її корекція у підлітків: автореф. дис. канд. психол. наук / І.О. Сабанадзе – К., 1997. – 17с.

Павлова-Робота О.

Науковий керівник – доц. Сітка В. І.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПОДРУЖНЬОЇ НЕВІРНІСТІ

Актуальність дослідження зумовлена збільшенням числа розлучень, зростанням кількості неблагополучних сімей, зростанням числа самотніх людей, зменшенням числа людей, які вступають у шлюб. Науковці зазначають, що сім'я – це, насамперед, середовище розвитку людини, в котрому вона зростає, отримує підтримку, вчиться долати будь-які незгоди, конфлікти, відчуває себе щасливою та захищеною. Основою сім'ї є подружня пара. Подружжя – це особистісна взаємодія чоловіка та дружини, яка підтримується характерними для неї цінностями та регулюється моральними принципами [7, с. 231].

Мета статті полягає у вивченні психологічних аспектів феномена подружньої зради, виокремлення деяких причин, мотивів, видів зради; крім того вона є спробою опису феномену прощення, як необхідної умови збереження здоров'я людини.

Виклад основного матеріалу. Саме подружня взаємодія впливає на всі сфери сімейного життя. Коли спілкування чоловіка і дружини має деструктивний характер, тоді під загрозу потрапляють емоційне та фізичне здоров'я не лише подружжя, а й їхніх дітей. Доведено, що значно підвищується ймовірність зради дітей, якщо зраджували їхні батьки, особливо жінка [1, с. 118; 4, с. 93; 8, с. 239]. Саме тому з метою збереження стабільності, цілісності, здоров'я сім'ї та її членів актуальним у всі періоди розвитку суспільства є вивчення та попередження подружніх зрад. Різноманітні сторони сімейного життя вивчались та досліджувались багатьма вітчизняними і зарубіжними вченими. Проблемою соціальної сутності сім'ї займалися Т. Андрєєва, Е. Берн, Ю. Борисенко, Г. Варга, Д. Віннікот, Ю. Гіпенрейтер, Е. Ейдемільлер, І. Кон, А. Маслоу, Н. Пезешкіан, Т. Пухова, В. Сатір, Й. Стюарт, Г. Філіпова, Е. Фромм, В. Целуйко, Л. Шнейдер, В. Юстіцкіс, К. Юнг. Функціонально-рольову поведінку та механізми життєдіяльності сім'ї досліджували В. Дружинін, Д. Мід, Н. Соловійов. Міжособистісну взаємодію, формування внутрішньосімейної інтеграції, а також психологічного клімату сім'ї, адаптацію, психологічну сумісність, задоволеність шлюбом і фактори, які їх зумовлюють, вивчали Т. Андрєєва, С. Голод, Л. Богданович, К. Вітакер, М. Обозов, Н. Пезешкіан, Т. Поспелова, В. Сатір, Т. Трапезніков, Е. Ейдемільлер. У дослідженнях вказувалось на те, що зазначені феномени є важливими, тому повинні постійно досліджуватись як з теоретичної, так і з практичної точок зору. Науковці зауважують, що такі феномени подружнього життя, як зради та ревності є досить складними для вивчення засобами психології та соціології. Зазвичай, ці явища розглядаються з позицій психотерапії або ж з теоретичних позицій.

На даний час серед сучасних соціальних проблем нестійкість шлюбу давно перетворилася на соціальну реальність. Помітно зростає число розлучень, які найчастіше відбуваються саме через подружню невірність. Позашлюбні зв'язки і контакти традиційно визначають поняттям «зрада». Зрада – одна з малодосліджених проблем шлюбного життя, тому вона відображає безліч протиріч, конфліктів, дисгармоній між подружжям, а, отже, несе в собі й масу різноманітних психологічних мотивів.

Подружня невірність (адюльтер) – це добровільний статевий акт між особою, яка перебуває у шлюбі, та особою, яка не є її чоловіком або дружиною. Дж. Мердок зазначав, що зрада – позашлюбний статевий зв'язок між двома особами, з котрих хоча б одна перебуває у шлюбі з третьою особою [6, с. 340].

Б. Малиновський переконував, що подружня зрада – це першопричина поширення зла на Землі, а табу на подружню невірність – своєрідна охорона інституту шлюбу [5, с. 775].

І. Галяутдін стверджував, що перелюбство – це мерзенний вчинок, прояв несправедливості [3, с.3].

Однією з важливих причин подружньої невірності можуть бути ревності. Існують різні тлумачення подружніх ревностей: складова частина статевої любові, інтимної дружби, яка свідчить про силу потягу; емоція, не властива любові, тінь у відносинах людей; егоїзм у подружніх стосунках [2, 207]. Виокремлюють такі типи ревностей [2, с. 381; 8, с. 248; 9, с. 531]:

1. Власницькі ревності. Їх девіз звучить саме так: «Річ завжди повинна належати своєму власнику». Він обов'язково пов'язаний із сильним потерпанням через партнера, що супроводжується загрозою розриву стосунків. Можна виділити такі причини виникнення власницьких ревностей: підозріла поведінка або зрада одного з партнерів, розлука, охолодження почуттів, відсутність інформації про дії партнера. Часто мають місце саме необґрунтовані ревності. Розвитку цього типу ревностей в значній мірі сприяють такі риси характеру, як властолюбство, невміння пробачати, емоційна холодність, педантична впертість, а також просто невміння поважати особистість іншої людини.

2. Ревності від ображеності. Властиві людям невпевненим у собі, із тривожно-недовірливим характером, з комплексом неповноцінності, також зі схильністю до перебільшення небезпеки. Появі цих ревностей сприяє низька самооцінка, котра, у свою чергу, може сформуватись ще й до шлюбу. Для людей такого типу характерне небажання припустити порівняння з можливим суперником, з побоюванням програти в очах коханої людини.

3. Звернені ревності. Такий тип ревностей має наступний психологічний механізм утворення: джерелом ревностей є проєкція власної подружньої невірності, ненадійності на партнера. Людина, котрій характерний цей тип ревностей, робить логічний висновок: коли я можу стати об'єктом любові іншого, то, напевно, і мій партнер на це здатний. Постійні ревності можуть провокувати подружню зраду. Подружня невірність є типовою та досить поширеною причиною розпаду сімейних відносин. В. Дружинін визначає невірність як один із типів розпаду подружньої пари, яка торкається зони подружніх почуттів. Виділяють такі причини позашлюбних зв'язків [1, с. 102; 2, с.391; 9, с. 519]:

1. Нове кохання. Ця причина характерна для сімей, у котрих кохання відсутнє (раціональні або вимушені шлюби, засновані на вигоді, страху самотності).

2. Помста – бажання відітнути у відповідь на сімейну невірність.

3. Неприйнята любов – відсутність взаємності. Відбувається пошук любові в іншому партнері, де прослідковується можлива взаємність. Іноді буває й так, коли той, хто зраджує, не відчуває любові до нового партнера, але відповідає на його почуття.

4. Пошук нового любовного переживання. Переважно є характерним для подружжя із досить великим стажем або для сімей з такою мораллю, коли від життя намагаються отримати все можливе.

5. Компенсація. За допомогою подружньої невірності намагаються компенсувати недостатність любові через довготривалу розлуку, хворобу одного з подружжя тощо.

6. Тотальний розпад сім'ї. Подружня зрада – це фактичний результат створення нової сім'ї.

7. Випадковий зв'язок. В цьому випадку зрада не характеризується регулярністю і глибиною переживань (оп'яніння, наполегливість партнера, «зручний випадок»).

Психоаналітик Н. Хамітов розглядає подружню невірність як повстання проти буденності та монотонності шлюбу, як пошук таємниці та маскараду. Виклик всьому раціональному та правильному в сімейному бутті. Та найголовніше – повстання проти самотності, породженої шлюбом. Філософ та психолог поділяє невірність на випадкову та свідому. Між ними межа є досить тонка. І та, і інша – це результат самотності в шлюбі. Та свідомо зрада, на відміну від випадкової, трапляється в результаті усвідомлення самотності. Це відкриття й породжує бажання зради [7, с. 186–193].

Несподівана зрада завжди не випадкова, але свідомо зрада готується не грою обставин, а грою розуму. Усвідомлена невірність – завжди спрямований рух до зради. Однак одночасно це акт, що відбувся задовго до його матеріалізації. Свідомо невірність – попередня зрада в серці, зазначає Н. Хамітов. Це свідчить про глибоку внутрішню кризу людини – людини, котра повинна, та не бажає розірвати відносини з чужою їй людиною. Такий вид невірності є повстанням проти монотонності шлюбу взагалі, а також проти конкретного шлюбу з конкретною людиною. Одночасно зрада є лише ілюзією втечі від самотності та буденності, а головне – найбільшою ілюзією того, що новий партнер принесе щось нове, кардинально змінить життя. Звісно, людина буде деякий час переживати нові емоції, та проблеми це, нажаль, не вирішить [7, с. 188].

Саме тому потрібно змінювати не самих партнерів, а повноту буття. Н. Хамітов вважає, коли жінка бажає, щоб чоловік їй зрадив – необхідно перестати його розуміти. Коли чоловік хоче, щоб дружина йому була невірною – необхідно припинити ділитись із нею своїми таємними задумами. Розуміти свого чоловіка – це означає розуміти ту справу, якою він захоплений. Лише через неї жінка може пізнати чоловіка, адже саме вона робить чоловіка цілісним та привабливим. Осягнувши справу чоловіка і стаючи його спільником, дружина може розраховувати на розуміння зі сторони чоловіка. Отже, чоловік часто буває невірним не з найпривабливішою жінкою, а з тією, котра більш розумніша. Жінка ж в свою чергу часто зраджує не з найсильнішим чоловіком, а з тим, котрий найбільш захоплений (справою, ідеєю), а тому мужнім.

Подружня невірність є джерелом накопичення образ, недовіри, що у свою чергу може впливати на виникнення депресії, тривожності та інших розладів. Тому незалежно від рішення подружжя щодо подальшого сімейного життя, їм потрібно навчитися пробачити одне одного заради свого психічного і фізичного здоров'я.

Висновки. Подружня вірність міцності сім'ї та радості спілкування не гарантує. Зміст її в іншому – коли її бережуть обидві сторони, це свідчить, що у відносинах людей все в порядку, що люди люблять один одного. Справжня турбота про вірність полягає не в контролі, а в турботі про високу якість відносин, постійне прагнення бути потрібним і привабливим. Жити лише з однією жінкою чоловікові важко. Якщо дружина розумна, а чоловік – вдячний, коли у них чудові стосунки, – це цілком реально. Подружня вірність люблячих людей – предмет захоплення оточуючих і власної гордості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алешина Ю. Е. Индивидуальное и семейное психологическое консультирование / Ю. Е. Алешина. Изд. 2-е. – М.: Класс, 1999. – 208 с.
2. Андреева Т. В. Психология современной семьи: [моногр.] / Т. В. Андреева. – СПб.: Речь, 2005. – 436 с.
3. Галяутдин И. О прелюбодеянии [Электронный ресурс] / И. О. Галяутдин. – Режим доступа: <http://www.islamhouse.com/231756/ru>.
4. Дружинин В. Н. Психология семьи / Владимир Николаевич Дружинин. – СПб.: Питер, 2005. – 176 с.
5. Малиновский Б. Избранное: Динамика культуры [пер. с англ.] / Б. Малиновский. – М.: Российская политическая энциклопедия, 2004. – 959 с.
6. Мердок Д. П. Социальная структура [пер. с англ.] / А. В. Коротаяева. – М.: ОГИ, 2003. – 608 с.
7. Хамитов Н. В. Одиночество женское и мужское: опыт вживания в проблему / Н. В. Хамитов. – М.: АСТ; Х.: Торсинг, 2004. – 444 с.
8. Шнейдер Л. Б. Семейная психология / Л. Б. Шнейдер. – М.: Мысль, 2005. – 765 с.
9. Эйдемиллер Э. Психология и психотерапия семьи / Э. Эйдемиллер, В. Юстицкис. – [3-е изд.]. – СПб.: Питер, 2002. – 656 с.

Грицишин Ю.

Науковий керівник – доц. Свідерська Г.М.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ БАТЬКІВСЬКИХ ФІГУР НА СТАНОВЛЕННЯ ЖІНОЧОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ДОНЬКИ

Ідентичність - це одна з найістотніших характеристик людини, без якої вона не може існувати як свідомо автономна особистість. Це збереження і підтримка власної цілісності, тотожності, нерозривності історії свого життя, а також стійкий образ "Я", усвідомлення у собі певних особистісних рис, індивідуально-типологічних особливостей, способів поведінки, які визнаються своїми, достовірними. Однією з важливих сторін ідентичності людини є гендерна ідентичність, яка вважається внутрішньою динамічною структурою, котра інтегрує окремі сторони особистості, пов'язані з усвідомленням себе жінкою або чоловіком.

Як зазначає М.С.Боровцова, функціонально повноцінна сім'я здатна наділити дитину усім можливим психічним ресурсом для її нормального гендерного розвитку і здійснення, оскільки саме взаємостосунки з батьками детермінують зміст тих внутрішніх об'єктів, які в подальшому трансформуються в гендерні образи й уявлення, що підтверджено в роботах зарубіжних та вітчизняних дослідників (А. Адлера, Е. Еріксона, М. Кляйн, А. Фройд, З. Фрейда, К. Г. Юнга, А. Алексєєва, Ю. Альошиної, Г. Бевз, Т. Говорун, П. Горностая, О. Кікінежді, Л. Шустової, Т. Яценко та ін.). Вказаними авторами розкрито ідентифікаційну роль матері та батька на різних етапах психосексуального розвитку дитини, прояснено механізм формування почуття ідентичності, зокрема гендерної, в процесі батьківсько-дитячих стосунків [1; 2; 3]. Питаннями, пов'язаними з дослідженням жіночої ідентичності, займалися В. Васютинський, Н. Гафізова, Т. Говорун, О. Кікінежді, І. Кльоцина, І. Романов, В. Столін, І. Кон, Є. Суботський, К. Гілліган, Р. Бернс та інші.

Мета статті полягає у здійсненні теоретичного аналізу психологічних особливостей впливу батьківських фігур на становлення жіночої ідентичності доньки.

Актуальність дослідження зумовлена значним впливом особливостей стосунків батьків з донькою на процес розвитку та становлення жіночої ідентичності.

Дослідниками доведено що сім'я, батьки забезпечують здійснення статевої типізації, засвоєння дитиною гендерних ролей, гендерних зразків поведінки, характеристик особистості, емоційних реакцій [5]. Роль батьків у формуванні психологічної статі полягає в тому, що вони свідомо чи несвідомо заохочують або не заохочують поведінку своїх дітей, властиву їх статі, тим самим формуючи в них певні гендерні установки [7]. Зауважено, що суттєвими факторами гендерної соціалізації дитини виступають статева приналежність батьків, їх ціннісні орієнтації, моральні настанови, рольові очікування, які впливають на формування образу Я дитини.

В якості принципів ідентифікації дитини з батьками виступають компетентність, турботливість батьків, емоційний інтимний зв'язок з ними, соціальна влада над дитиною, престижність батьків, інтенсивність спілкування дитини з дорослим. Таким чином, в разі незадоволення доньки спілкуванням з матір'ю, невизнання близькими фемінінної поведінки матері, суперечливості її гендерної ролі можна очікувати деформації у засвоєнні дівчиною жіночої гендерної ролі.